

میزان و ابعاد تاثیر گذاری حوزه های علمیه خواهران بر تربیت فرزند

چکیده

حوزه های علمیه خواهران در تربیت دینی و اخلاقی فرزندان تاثیر بسزایی دارند ، مهم ترین وظیفه آن ها این است که فرزندان را در سه بعد شناخت و ایمان در حوزه دینی و بعد عمل به بایدها و نبایدها در قلمرو اخلاق، رشد و پرورش دهند. بهتر است که شروع تربیت دینی از محور شناخت باشد تا با اعطای بینش به فرزند نسبت به مفاهیم و ارزش های دینی در وی انگیزه ایجاد کنند تا خود با گرایش قلبی به سوی عمل روانه شود.

مبلغان حوزه علمیه خواهران باید زمینه را برای تربیت فرزندان هموار کنند ، مانند همان کاری که کشاورز پیش از کشت دانه انجام می دهد ، موقعیت ها را برای فرزندان مساعد و فضایی مملو از آرامش و دور از تنش برای آنان فراهم آورند و آموزش همراه با احساس و باور داشته باشد ، در گفتار و کردار خود دقت کنند و به عنوان کسانی که بار هدایت دیگران را به دوش می کشند، از خویشتن آغاز و الگوی رفتاری را بر گفتاری مقدم کنند؛ همان طور که در آموزه های دینی داریم؛ چراکه معصومان علیهم السلام هیچ گاه دیگران را به کاری دعوت نکرده و از کاری باز نداشته اند مگر اینکه خود پیش از دیگران به آن امر و نهی پایبند بوده اند.

کلید واژه : ابعاد ، تاثیر گذاری ، حوزه علمیه خواهران ، تربیت فرزند

مقدمه

تربیت فرزند از مهم ترین وظایفی است که در درجه اول به عهده پدر و مادر و سپس به عهده مربیان نهاده شده است؛ چراکه تربیت رابطه مستقیم با صلاح و فساد جامعه دارد و اگر فرزندان درست تربیت شوند، از این ناحیه مشکلی برای جامعه پیش نمی آید. اما اگر فرزندی با تربیت نادرست پا به عرصه اجتماع بگذارند رفتار سوء آنان خواه ناخواه در جامعه سرایت کرده و تأثیر منفی بر آن می گذارند؛ چنان که بسیاری از نابسامانی های اخلاقی و رفتاری موجود در جوامع کنونی، ناشی از انحرافات اخلاقی نسل جوان است. از این رو علاوه بر والدین، مبلغان دینی که همان حوزه های علمیه هستند، نسبت به تربیت فرزندان وظیفه ای بسیار مهم به عهده دارند که باید به آن توجه نمایند.

اهمیت تربیت فرزند از آنجا روشن می گردد که انسان وارد جامعه شود و انواع نابسامانی ها و بزهکاری هایی را که در میان مردم وجود دارد مشاهده کند. اغلب این نوع خلاف کاری ها به وسیله جوانان و حتی کودکان و نوجوانان انجام می گیرد. اگر این مسئله را ریشه یابی کنیم، به این نتیجه خواهیم رسید که همه این رفتارهای نابهنجار به چگونگی تربیت آن ها منتهی می شود.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرماید: **أَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ عَلَى النَّاسِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ** بدانید همه شما نگهبانید، و همه در برابر کسانی که مأمور نگهبانی آنها هستید مسئولید. امیر و رئیس حکومت اسلامی نگهبان مردم است و در برابر آنها مسئول می باشد. مرد نگهبان خانواده خویش است و در مقابل آنها مسئول. زن نیز نگهبان خانواده شوهر و فرزندان است و در برابر آنها مسئولیت دارد.

از این گونه روایات ضرورت تربیت و مسئولیتی که افراد در قبال یکدیگر دارند به خوبی روشن می شود، به نحوی که اگر فرزندان درست تربیت شوند، به تدریج زمینه رشد و تکامل مادی و معنوی جامعه فراهم می گردد. از آنجا که دین اسلام توجه ویژه‌ای به موضوع تربیت، رشد و تکامل انسان داشته و سعادت دنیوی و اخروی او را منوط به تربیت اسلامی دانسته، شایسته است حوزه علمیه به عنوان اصلی‌ترین متولیان این امر، تاثیر گذاری لازم را در تربیت فرزندان داشته باشد و به این وسیله ادامه‌دهنده راه مقدس رسالت و امامت در عرصه جامعه بشری باشد.

مفهوم شناسی :

تربیت در لغت: به معنای پروراندن، پروردن، آموختن، نشو و نما، برتر نهادن، زیاد کردن، برکشیدن، بزرگ داشتن و ارزنده ساختن است.^۱

تربیت در اصطلاح: عبارت است از فراهم ساختن زمینه‌های رشد و شکوفایی تربیت‌پذیر و رساندن او به مرحله‌ای که استعدادها و قابلیت‌هایش را بروز دهد.^۲

معنی تربیت در فارسی :

۱. ایجاد کردن تغییرات مطلوب رفتاری و یا اخلاقی در کسی؛
۲. آموزش دادن مهارتی خاص به کسی؛
۳. آموزش دادن عادت یا مهارتی خاص به برخی حیوانات؛
۴. پرورش دادن چیزی مانند گل و گیاه؛
۵. رفتار مناسب و مطابق با آداب و سنت های هر جامعه؛
۶. احسان و بخشش کردن بزرگان نسبت به زیردستان^۳

تربیت در قرآن کریم

وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا. و همیشه پر و بال تواضع و تکریم را با کمال مهربانی نزدشان بگستران و بگو: پروردگارا، چنانکه پدر و مادر، مرا از کودکی (به مهربانی) پروردند تو در حق آنها رحمت و مهربانی فرما.^۴

قَالَ أَلَمْ نُزَيِّجْ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ، فرعون گفت: آیا ما تو را در کودکی نپروردیم و سالیانی از عمرت را در نزد ما نماندی؟^۱

۱. دهخدا، لغت نامه، ج ۴، ص ۵۷۷

۲. مصباحیزدی، نقش تقلید در زندگی/انسان، ص ۳۷.

۱. رضایی اصفهانی، قرآن و تربیت اجتماعی کودک، ص ۲۰.
۴. اسرا آیه ۲۴

تربیت در احادیث

امام علی علیه السلام در وصف انصار فرمودند: *والله ربو الاسلام كما يربي الفلو مع غنائهم بأيديهم السباط وألسنتهم السلا؛* به خدا سوگند آنان اسلام را پرورش دادند همان طور که کره اسب از شیر گرفته تربیت می شود.^۲

تعریف حوه علمیه :

حوزه علمیه ، محل کسب علوم و آگاهی های اسلامی و آشنایی با فرهنگ اسلام توأم با عمل و اخلاص و زهد ، با نظامی متکی به احساس مسئولیت دینی می باشد .^۳

^۱. شعراء آیه ۱۸

^۴. نهج البلاغه، کلمات قصار ۴۶۵ ، ص ۵۵۷

^۳. حجت موحّد ابطحی ، آشنایی باحوزه های علمیه شیعه ، ص ۳۲

است. مبلغ در ارتباط خود با نوجوان و جوان نمی تواند ارتباط عمودی و از بالا به پایین داشته باشد، بلکه باید ارتباطی افقی، همسطح و همپراز، که حاصل تفاهم و درک طرفینی است، داشته باشد.^۱

علاوه بر این مبلغان حوزوی می بایست با عشق، رغبت و آمادگی روانی به تربیت فرزند بپردازند چرا در غیر این صورت، بهترین پیام ها و رساترین حقایق و زیباترین مطالب با مقاومت، اکراه و بیزاری همراه می گردد.^۲

عبدالعزیز قراطیبی می گوید: «بر امام صادق (علیه السلام) وارد شدم و ذکر از گفتار و رفتار (ناپسند) برخی شیعیان به میان آوردم. آن حضرت فرمود: ای عبدالعزیز! ایمان به مثابه نردبانی است دارای ده پله، که از آن پله پله بالا می روند. مبادا کسی که دو پله را پیموده، به کسی که یک پله را بالا رفته بگوید تو چیزی نیستی و مبادا کسی که سه پله را پیموده، به کسی که از ده پله بالا رفته بگوید تو چیزی نیستی و... پس فرمود: مسلمان در دهمین پله، /بوند در نهمین پله، و مقصد در هشتمین پله قرار داشت... ای عبدالعزیز! آنگاه که کسی را پایین تر از خود در درجات ایمان دیدی، با مدارا او را بالا بکش و هرگز او را به چیزی که طاقت ندارد، اجبار نکن که او را شکسته و ناتوان ساخته ای... زیرا هنگامی که تو با شتر تازه از شیر گرفته شده همچون شتر هشت ساله رفتار می کنی، او را از بین می ببری.^۳

در همین زمینه، شهید مطهری با نقل حدیثی از امام صادق (علیه السلام)، می نویسد: «مردی بود مسلمان و عابد. همسایه ای داشت مسیحی، با او رفت و آمد می کرد تا کم کم تمایل به اسلام پیدا کرد و به دست او مسلمان شد. بعد، این آدم به خیال خودش خواست او را خیلی مسلمان کند و خیلی به ثواب برساند. آن بیچاره که تازه مسلمان شده بود و فردا روز اول مسلمانی اش بود، یک وقت دید که قبل از طلوع صبح، کسی در خانه اش را می زند. کیستی؟ من همسایه مسلمان توام. چه کاری پیش آمده؟ من آمده ام که با همدیگر برویم مسجد برای عبادت. بیچاره بلند شد وضو گرفت و رفت مسجد. [پس از خواندن نمازهای نافله] گفت: تمام شد؟ گفت:

^۱. شاملی، پیش نیاز های تربیتی ارتباط با مربی از منظر امام علی (علیه السلام) ص ۵۶

^۲. کریمی، تربیت آسیب زا، ص ۶۰

^۳. مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۶، ص ۱۶۸

نه نماز صبحی هم هست. نماز صبح را هم خواند. تمام شد؟ نه، بگذار نافله بخوانیم؛ آن قدر نافله بخوانیم که بین الطلوعین بیدار باشیم تا اول آفتاب. اول آفتاب شد. گفت: یک مقدار بعد از آفتاب هم [عبادت کنیم]. ظهر هم او را نگه داشت برای نماز و تا عصر نیز نگه داشت و بعد گفت: تو که غذا نخورده ای، نیت روزه هم بکن و خلاصه او را تا دو ساعت از شب گذشته رها نکرد. فردا صبح که رفت و در خانه اش را زد، گفت: کیستی؟ گفت: برادر مسلمانم. برای چه آمده ای؟ آمده ام برویم برای عبادت. گفت: این دین برای آدم های بی کار خوب است، ما استعفا دادیم، رفتیم به دین اول! بعد امام صادق (علیه السلام) فرمود که این جور نباشد. این شخص یک آدمی را مسلمان کرد و بعد به دست خودش مرتد و کافر کرد. خیلی چیزهاست که اثر تنفیر دارد؛ یعنی مردم را از اسلام متنفر می کند.^۱

بنابراین حوزه های علمیه می بایست نهایت دقت را در تربیت فرزند داشته باشند .

^۱. مطهری ، سیری در سیره نبوی ، ص ۲۱۳

نتیجه گیری :

با توجه به اینکه دشمنان اسلام از هر طرف و هر طبقه با نقشه های خطرناکی که دارند سعی می کنند معنویت را از فرزندان ما بگیرند حوزه های علمیه باید توجه ویژه ای به پرورش بنیادهای دینی و اخلاقی در فرزندان داشته باشند، آن ها با بینش الهی خود می توانند نقش هدایتگری در این زمینه داشته باشند، رفتار مبلغان هر چه صاف تر و صمیمی تر و دلسوزانه تر باشد، موجب جلب اعتماد فرزندان می شود و توفیق تأثیرگذاری در فکر و روانشان افزوده می شود.

همچنین مبلغان دینی باید با زبان عمل با فرزندان سخن بگویند، فرزندان باید در عمل ببینند که مربیان به آنچه می گویند پای بند هستند و خود عمل می کنند و گفتارشان با عملشان مطابقت دارد. به نظر می رسد که اساسی ترین عامل تربیتی معصومان (علیهماالسلام) و در واقع مهمترین راز موفقیتشان در تربیت فرزندان همان تربیت با عمل و پای بندیشان به آنچه می گفتند بوده است.

قرآن کریم

نهج البلاغه

۳- احسانی ، محمد ، نقش مادر در تربیت دینی فرزندان ، قم: دفتر عقل، ۱۳۸۷

۴- بهشتی احمد ، اسلام و تربیت کودکان ، شرکت چاپ و نشر بین الملل ، ۱۳۹۲

۵- بیرانوند ، محمد ، راهکارهای عملی تربیت کودکان ، اصفهان ، حدیث راه عشق ، ۱۳۹۶

۶- حسینخانی ، هادی ، تربیت الگویی زنان در قرآن ، تهران مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما ،

۱۳۸۲

۷- دهخدا ، علی اکبر، لغت نامه، ج ۴، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۳

۸- رضایی اصفهانی ، محمد علی، قرآن و تربیت اجتماعی کودک ، قم: انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم

قرآن، ۱۳۹۳

۹- شاملی ، پیش نیاز های تربیتی ارتباط با مربی از منظر امام علی (علیه السلام) ، مجله معرفت ، شماره ۵۷

۱۰- صیفی دیوکلایی ، معصومه ، تربیت اخلاقی مخاطب ، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

۱۱- کلینی ، اصول کافی ، ج ۲ ، تهران: دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۴۲۱

- ۱۲- کریمی، عبد العظیم، تربیت آسیب زاء، تهران، انتشارات سازمان انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۷۹
- ۱۳- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۶۶، اسلامیه، ۱۳۶۶
- ۱۴- ----- ج ۶۸ و ۷۵
- ۱۵- مطهری، مرتضی، سیری در سیره نبوی، تهران، صدرا، ۱۳۶۸
- ۱۶- مصباح یزدی محمد تقی، آیین پرواز، قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره).
- ۱۷- -----، -----، نقش تقلید در زندگی انسان، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- ۱۸- مدنی بجستانی، محمود، فاطمه بر کرسی تربیت، ۱۳۴۳
- ۱۹- همت بناری، علی، امام باقر علیه السلام و تربیت فرزند، موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷
- ۲۰- موحد ابطحی، حجت، آشنایی باحوزه های علمیه شیعه، اصفهان: حوزه علمیه اصفهان، - ۱۳۶۵،
- ۲۱- مرکز رسیدگی به امور مساجد، فروغ مسجد، ۱۳۸۶